

**EERLIJK
DELEN
IN EEN
GROENE
STAD**

**VERKIEZINGSPROGRAMMA
2018-2022**

GROENLINKS
DEN HAAG

VERANTWOORDING & DANKWOORD

Dit verkiezingsprogramma kwam tot stand met de waardevolle bijdragen van leden en sympathisanten, de werkgroepen van GroenLinks Den Haag en leden van DWARS. Ook hebben we veel te danken aan de betrokken experts van een groot aantal maatschappelijke organisaties, instellingen en verenigingen die zich inzetten voor onze mooie stad Den Haag.

Wij voerden veel individuele gesprekken met wetenschappers, beleidsmakers, mensen uit de praktijk en ervaringsdeskundigen. We ontvingen input tijdens verschillende workshops op ledenvergaderingen. Daarnaast verzamelden wij veel goede ideeën en inzichten tijdens drie goedbezochte en inspirerende 'meedenksessies' die wij hielden in de Bazaar of Ideas (op 19 juni 2017), restaurant de Hagedis (op 22 augustus 2017) en de gymzaal van Lekker Nassûh (op 28 augustus 2017).

Hartelijk dank aan iedereen die heeft meegedacht en ons hielp dit programma vorm te geven.

COLOFON

Programmacommissie Martijntje Smits (voorzitter), Hugo van den Beld, Annemieke Bijker, Jelko Dijkman, Peter Drijver, Liesbeth Hofs, Sanne Ravensbergen, Tom van Schie, Irene Voskamp, Maarten De Vuyst en David Westsson.

Met medewerking van o.a. Wessel den Hartog, Mariët Herlé, Arjen Kapteijns, Florine Kuethe, Frederique Leunenbergh, Marije Ploeg, David Rietveld, Wendy Schuchmann, Jan Spruijt, Mariëlle Vavier en Inge Vianen.

Eindredactie en vormgeving Quirine Reijman - De Zagerij ontwerp bureau

In opdracht en onder eindverantwoordelijkheid van het bestuur van GroenLinks Den Haag

INHOUD

AAN ALLE HAGENAARS	5
DEEL 1 DUURZAME STAD	7
1.1 Duurzaam in 2030 schone energie afval & hergebruik klimaat	8
1.2 Ruimte voor de natuur natuurbescherming dierenwelzijn klimaatbestendigheid	11
1.3 Voorrang voor voetganger, fietser en ov verkeer & openbaar vervoer parkeren luchtkwaliteit	13
DEEL 2 SOCIALE STAD	15
2.1 Groene groei en werkgelegenheid groene banen baanzekerheid scholing	16
2.2 Zorgen voor elkaar armoedebestrijding zorg welzijn	18
2.3 Goed wonen betaalbaar wonen stadsontwikkeling leefbaarheid	21
2.4 Goed onderwijs voor iedereen scholen & opleidingen laaggeletterdheid sport	23
DEEL 3 OPEN STAD	25
3.1 Meedenken en meedoen open bestuurscultuur zeggenschap lokale democratie	26
3.2. Vluchtelingen welkom statushouders inburgering ongedocumenteerden	28
3.3. Jezelf zijn in een veilige stad mensenrechten discriminatie veilige buurten	30
3.4 Kunst verbindt kunst cultuur broedplaatsen	32
FINANCIËLE PARAGRAAF	34

AAN ALLE HAGENAARS,

In welke grote Nederlandse stad ben je vanaf het centrum, met bus of fiets, binnen twintig minuten op het strand? Waar heb je zo veel pleinen, een parlement en paleizen bij elkaar? Waar anders heb je KoningsNach en Prinsjesdag? En ruim 140 nationaliteiten die vreedzaam samenleven op een bescheiden oppervlak? Wij zijn er trots op in deze prachtige stad te wonen, te werken en onze kinderen te laten opgroeien. We houden van de internationale allure, van de haringkar naast het Binnenhof, van de tramtunnel en van de Haagse markt. We worden blij van de vele gedreven en betrokken mensen die samen iets willen betekenen voor Den Haag. Er valt goed te leven in onze stad van Spinoza en wijlen Chuck Deely, van Haagse Harry en Anouk, de stad van Vrede en Recht.

En het kan nog zoveel mooier. Als we zorgen voor schone lucht, voor groene wijken en duurzame huizen. Als we zorgen dat Den Haag niet alleen voor ons maar ook voor onze kinderen een goede plek blijft om te wonen. Het kan nog zoveel mooier als we ervoor zorgen dat ieder kind zijn of haar talenten kan ontplooien, iedereen een eerlijke kans heeft op de arbeidsmarkt en iedereen die hulp nodig heeft dat ook krijgt. Het kan nog zoveel mooier als we zorgen dat alle Hagenaars in onze kleurrijke stad zich veilig voelen en zichzelf kunnen zijn. Als iedere Hagenaar echt mee kan beslissen en mee kan doen.

Het goede nieuws is dat dit allemaal kan! De tijdgeest is overduidelijk aan het veranderen. We zien in Den Haag allerlei initiatieven waarin mensen samenwerken om de stad nog mooier te maken. Niet ten koste van elkaar, maar mét elkaar. Inspirerende voorbeelden te over: kleinschalige energiecoöperaties die collectief zonnepanelen inkopen zoals de Groene Regentes, markten voor lokaal voedsel zoals Lekker Nassûh, initiatieven die leiden tot minder afval als het Repair Café, bedrijven die van échte betekenis willen zijn voor hun omgeving en bewoners die de handen ineen slaan voor buurttuinen als de Zeeheldentuin en Emma's Hof.

De auto is op zijn retour. Steeds vaker pakken Hagenaars de fiets, de tram of de benenwagen. Steeds meer mensen zien in dat de openbare ruimte meer is dan een grote parkeerplaats. Dat de schaarse ruimte in een drukbevolkte stad als Den Haag ons veel meer oplevert als we die gebruiken voor speeltuinen en parken, voor bomen en bankjes en voor veilige fietspaden.

Steeds meer mensen zien de waarde in van goede samenwerking in plaats van concurrentie. Van de menselijke maat in plaats van kille procedures. En van de lange termijn in plaats van de snelle winst. Steeds meer mensen zien in dat het niet gaat om geld maar dat het gaat om waarde.

Er is nóg meer goed nieuws. Want juist op de schaal van onze stad, waar inwoners elkaar kennen en samen dingen kunnen organiseren, kun je veel bereiken. Andere grote steden, zoals Kopenhagen en Barcelona, Stockholm, Frankfurt en Gent gingen ons met succes voor. Door ambitieuze, concrete doelen te stellen en door met burgers samen te werken bewijzen deze steden dat het kan: stappen zetten naar een écht groene en sociale stad.

Wat zij kunnen, kan Den Haag ook. GroenLinks wil een veel groener, socialer én vrijer Den Haag. We worden de stad van Vrede en Recht én Duurzaamheid.

We gaan dit doen door in Den Haag beslissingen te maken mét elkaar, in plaats van over de hoofden van inwoners. Wij doen dit door serieus werk te maken van een groene, boomrijke stad met schone lucht en duurzame energie. Wij gaan voor een stad die fatsoenlijke arbeidsvoorwaarden garandeert, passende woonruimte vindt voor iedereen en zorgt dat mensen die het moeilijk hebben er weer bovenop komen. Voor een stad die investeert in het vooruitbrengen van álle wijken. Voor een stad die mensen, buurten en bevolkingsgroepen verbindt. Voor een stad die vluchtelingen voor oorlog en geweld welkom heet en racisme en discriminatie met alle mogelijke middelen bestrijdt.

In dit verkiezingsprogramma laten wij zien hoe wij dit voor Den Haag gaan bereiken in de komende raadsperiode. Voor in het stemhokje geven wij je alvast mee: de grondige koerswijziging die wij voorstaan vraagt om lef en vertrouwen. Die vraagt dus om een sterke groene én linkse partij in de Haagse gemeenteraad.

Namens alle leden van GroenLinks Den Haag,

Arjen Kapteijns, lijsttrekker

Kees Verhaar, voorzitter bestuur

Martijntje Smits, namens de programmacommissie

DEEL 1

DUURZAME STAD

Wij maken Den Haag klimaatneutraal en zorgen voor schone lucht, groene ruimte en duurzame banen

Wij zorgen voor ons eigen welzijn én voor dat van de generaties na ons. GroenLinks wil een duurzame stad met schone lucht, comfortabele huizen en schone energie. Wij maken van Den Haag een écht groene stad met veel extra bomen, minder verkeer, meer ruimte voor voetgangers en fietsers en meer ruimte om te spelen en elkaar te ontmoeten.

Duurzame economie

Duurzaamheid is voor ons geen luxe-uitgave maar een noodzakelijke en waardevaste investering in onze leefomgeving, gezondheid en toekomst. Investeren in duurzaamheid is bovendien ook investeren in de economie. Want het verduurzamen van Den Haag levert veel nieuwe banen op en die kunnen we goed gebruiken.

Klimaatneutraal

Ons doel is om als stad in 2030 klimaatneutraal te zijn. Om dat te bereiken schakelen wij in hoog tempo over op duurzame energie en warmte en gaan we zo veel mogelijk materialen recyclen. In navolging van een stad als Parijs is er in onze stad vanaf 2025 geen plaats meer voor dieselauto's en rijden we vanaf 2030 alleen nog in voertuigen die geen vervuiling veroorzaken.

Bewoners, organisaties en ondernemers die willen bijdragen aan een groene, duurzame stad krijgen hierbij extra ondersteuning. Hagenaars die bijvoorbeeld een energiecoöperatie willen opzetten, een buurttuin willen aanleggen, lokaal voedsel willen produceren of in hun eigen straat bomen willen planten, moeten kunnen rekenen op alle medewerking en hulp van de gemeente.

Voortrekkersrol

Door hun omvang kunnen steden een voortrekkersrol vervullen in duurzaamheid en klimaatbeleid. De grootschalige verduurzaming en vergroening in steden als Stockholm, Frankfurt en Kopenhagen zijn hier inspirerende voorbeelden van. Deze steden laten zien dat je uitermate prettig kunt leven in een duurzame stad en dat willen wij in Den Haag ook.

We dopen Den Haag dan ook om tot stad van Vrede, Recht en Duurzaamheid!

1.1 DUURZAAM IN 2030

schone energie | afval & hergebruik | klimaat

De komende jaren maken wij van Den Haag een duurzame, toekomstbestendige, klimaatneutrale stad die schoner en groener is. Een stad met gezonde lucht en comfortabele huizen. Een stad waarin we energiegebruik, afval en voedselverspilling sterk terugdringen. Een stad waarin we duurzame initiatieven van bewoners omarmen en ondernemers belonen die duurzame werkgelegenheid scheppen. Om de doelen van het Parijse Klimaatakkoord uit 2015 te halen is lef en daadkracht nodig. Juist als grote stad kunnen wij een belangrijke bijdrage leveren. GroenLinks nam daarom in juni 2017 het initiatief voor het Haags Klimaatpact waarbij zeven andere politieke partijen zich aansloten. Ons doel: Den Haag klimaatneutraal in 2030.

GroenLinks neemt het voortouw om van Den Haag een fossielvrije economie te maken. We nemen in hoog tempo afscheid van olie, kolen en gas en stappen over op schone energie. Naast een positieve impact op het klimaat, heeft deze overstap ook een gunstig effect op ieders portemonnee want de energierekening wordt hierdoor lager. En de werkgelegenheid in Den Haag profiteert: het isoleren van gebouwen en het aanleggen van nieuwe warmtevoorzieningen levert veel nieuwe banen op.

Een duurzame stad maak je niet alleen. Dat doe je samen met bedrijven, investeerders, scholen en mensen in de straat. Samen met bewoners gaan wij alle wijken van Den Haag, straat voor straat afkoppelen van het aardgas en aansluiten op schone energiebronnen. Keuzevrijheid en maatwerk zijn hierbij van groot belang zodat per straat de beste oplossingen worden gekozen.

Den Haag wordt niet alleen een fossielvrije maar ook een circulaire economie. We gaan verspilling van grondstoffen tegen en zorgen voor maximaal hergebruik van materialen in en door de stad.

WAT GAAN WE DOEN:

- 1.** Energiebesparing staat voor GroenLinks bovenaan. Daarom gaan wij Haagse huishoudens en bedrijven helpen om veel energie te besparen, bijvoorbeeld door goede isolatie en warmtepompen. In 2022 zijn de eerste 50.000 Haagse woningen zo goed als klimaatneutraal. Net als driekwart van het gemeentelijk vastgoed. Met woningbouwcorporaties maken we stevige afspraken over versnelde verduurzaming en verbetering van de woonkwaliteit. De landelijke verplichting voor bedrijven om maatregelen te nemen die zich binnen vijf jaar terugverdienen gaan wij strikt handhaven.
- 2.** We stoppen met energie uit aardgas en kolencentrales. Dankzij een motie van GroenLinks worden nieuwe wijken nu al niet meer op het aardgasnetwerk aangesloten. In 2030 zijn alle aardgasaansluitingen in heel Den Haag verleden tijd.
- 3.** Met het beroepsonderwijs (mbo en hbo) werken we samen om vakkrachten op te leiden die gebouwen en huizen kunnen verduurzamen en af kunnen koppelen van het gas.
- 4.** Den Haag ligt zeer gunstig voor de winning van aardwarmte, in 2022 zijn de eerste vijf aardwarmtecentrales in gebruik. We zetten in op benutting van restwarmte uit het rioolwater en we verduurzamen de energiecentrale aan het De Constant Rebecqueplein. Voor het idee om fossiele restwarmte uit de Rotterdamse Haven te transporteren lopen we niet warm.

- 5.** Den Haag neemt extra initiatief om fors meer energie te winnen uit duurzame bronnen zoals zon en wind. Lokale bewonersinitiatieven op dit gebied krijgen maximale ondersteuning.
- 6.** Tijdens deze collegeperiode zorgt GroenLinks voor een verdubbeling van het aantal zonnepanelen. Alle daken van gemeentelijk vastgoed worden door de gemeente benut of ter beschikking gesteld aan lokale energiecoöperaties. Daarnaast start de gemeente een proef met opslag van elektriciteit.
- 7.** De gemeente werkt alleen nog samen met duurzame bedrijven en koopt lokaal, klimaatneutraal en/of fairtrade in. Daar waar de markt nog geen duurzame oplossing biedt, worden bedrijven uitgedaagd tot innovaties. We sporen fossiele bedrijven, zoals grote oliemaatschappijen, aan om hun activiteiten versneld te verduurzamen.
- 8.** We storten ieder jaar €25 miljoen (of €100 miljoen incidenteel) in een (roterend) klimaatfonds om duurzaamheidsinvesteringen te versnellen. Met dit fonds gaan we het isoleren en verduurzamen van huizen voorfinancieren, waarbij we vooral ook mensen met een kleine beurs laten meeprofiteren van een lage energierekening. Het dividend van Eneco (en Stedin) wordt aangewend voor dit fonds. We zetten Eneco dus niet in de verkoop.
- 9.** Het percentage afval dat we in Den Haag gescheiden inzamelen, verhogen we van 31% naar 50% in 2022. Met dat volume kunnen we hoogwaardig hergebruik realiseren en verminderen we de hoeveelheid afval sterk. De afvalstoffenheffing gaat weer terug naar het oude niveau. We breiden het aantal wijken uit waar we gft-afval inzamelen. Door de hele stad plaatsen we compostvaten waar iedereen, onder toezicht, gebruik van kan maken.
- 10.** De huidige ondergrondse restafval containers (orac's), worden geschikt gemaakt om naast restafval ook plastic, papier of gft-afval in te zamelen. We verdubbelen het aantal inzamelpunten voor plastic. In iedere wijk komen milieustraatjes waar je al je afval, zoals frituurvet en tl-buizen, gescheiden kunt aanleveren. We zetten maximaal in op bronscheiding, nascheiding komt pas later in beeld. We stimuleren initiatieven om voedselverspilling tegen te gaan.
- 11.** Zwerfafval pakken we onder meer aan door het plaatsen van meer prullenbakken, het vaker legen van afvalbakken en -containers en meer toezicht. We maken onze Haagse grachten en kust vaker schoon en steunen actief alle initiatieven die zwerfafval en 'plastic soup' tegengaan.
- 12.** Bij de invoering van de Omgevingswet borgen we tenminste het huidige beschermingsniveau tegen geluid, trillingen, geur en bodemverontreiniging en waar nodig scherpen we de normen aan.
- 13.** Lokaal geproduceerd voedsel is beter voor milieu en klimaat. Initiatieven gericht op stadslandbouw en voedsel educatie zoals Urban Farmers, de Haagse Stadswijngaard en Eetbaar Park helpen we verder. Wij bieden ruimte aan boerenmarkten en voedselcoöperaties.
- 14.** De gemeente stimuleert vegetarische voeding. Vegetarisch eten wordt de standaard binnen de gemeentelijke organisatie, vlees wordt op verzoek geserveerd. Op scholen en bij andere partners van de gemeente moedigen wij het eten van gezonde, vegetarische en duurzaam geproduceerde voeding aan. De gemeente geeft het goede voorbeeld door alleen biologische (en dierproefvrije) producten te kopen.

- 15.** De gemeente gaat organisatoren van festivals helpen om de impact op de omgeving en het milieu te verminderen, bijvoorbeeld door het gebruik van aggregaten te beperken.
- 16.** Den Haag wordt omgedoopt tot stad van Vrede, Recht én Duurzaamheid. Den Haag zet zich actief in om (internationale) organisaties aan te trekken die zich bezighouden met duurzaamheid. Dit leidt tot meer groene kennis, vakbekwaamheid en werkgelegenheid in Den Haag.

1.2 RUIMTE VOOR NATUUR

natuurbescherming | dierenwelzijn | klimaatbestendigheid

Hagenaars hechten veel waarde aan de rust en schoonheid van het strand, de duinen, landgoederen en parken. En ook de bomen aan kades, op pleinen en in straten zijn ons lief. Al dit Haagse groen wil GroenLinks de komende jaren veel beter beschermen en versterken.

Daarnaast wil GroenLinks méér groen, vooral in stadsdelen waar dat nu nauwelijks te bekennen is zoals het Centrum, Laak en Escamp. Grote delen van de stad zijn namelijk erg versteend. Als geheel is Den Haag één van de minst groene gemeenten van Nederland. Onderzoek van de universiteit van Wageningen toont aan dat Den Haag wat betreft groen vrijwel onderaan staat op de 372ste positie van de 388 gemeenten in Nederland. Daar wil GroenLinks verandering in brengen.

Groen is essentieel in een drukbevolkte stad als Den Haag. In een groene omgeving zijn mensen aantoonbaar gezonder, gelukkiger en meer ontspannen. Bomen en struiken vangen bovendien veel water op bij hevige buien, zorgen voor koelte in de stad en zuiveren de lucht. Ook voor het voortbestaan en welzijn van alle dieren die in onze stad leven is natuurbehoud en biodiversiteit van groot belang.

Samen met bewoners, (wijk)organisaties en bedrijven creëren wij meer groen in de wijken. Wij staan pal voor het bestaande groen door tegenwicht te bieden aan commerciële belangen. Daarnaast pakken wij achterstallig onderhoud aan waarbij wij kiezen voor tijdig en ecologisch onderhoud met respect voor cultuurhistorische waarden.

WAT GAAN WE DOEN:

- 1.** Den Haag wordt weer een échte groene stad met schone lucht. Er komt extra groenoppervlak in de minst groene wijken. De Ecologische Hoofdstructuur en de verbindingzones worden beter beschermd en verder uitgebreid. In iedere straat horen bomen: deze raadsperiode planten wij in Den Haag iedere dag gemiddeld minstens tien bomen. Dat zijn ten minste 14.600 nieuwe bomen erbij in vier jaar tijd.
- 2.** Bij iedere herinrichting of project in de openbare ruimte gaan we uit van het behoud van bestaande bomen en het verder vergroenen van de ruimte. Bij vervanging van kades in Den Haag worden bomen behouden.
- 3.** Een boom wordt alleen gekapt als het aantoonbaar echt niet anders kan. De gemeente verbetert de communicatie over en de controle op kapvergunningen. De kosten voor het aanvragen van een vergunning gaan omhoog. En voor iedere gekapte boom komen er, zo mogelijk in de directe omgeving, minimaal vijf grote bomen terug.
- 4.** Bij infrastructurele ingrepen (zoals de aanleg van riolering, warmtenetten, kabels of tramrails) zorgen we voor optimale groeiomstandigheden voor huidige bomen en voor bomen in de toekomst.
- 5.** Onze Natura-2000 gebieden en het stille strand blijven goed beschermd. Wij houden ons aan de afspraken in het Kustpact over rust aan de kust en plaatsen daarom geen strandhuisjes.
- 6.** In Bezuidenhout is, samen met bewoners, een groot aantal pleinen heringericht en vergroend. Deze succesvolle aanpak krijgt navolging in de hele stad, te beginnen in Laak, Moerwijk en Transvaal.

- 7.** We investeren in de natuurkwaliteit van de Scheveningse Bosjes, het Westbroekpark en de Waterpartij. We verbeteren onderhoud en verdiepen de Teldersweg om te zorgen voor een groene verbinding tussen de Scheveningse Bosjes en de Waterpartij.
- 8.** We pakken het achterstallig onderhoud aan in het groenbeheer en stappen over op tijdig en ecologisch beheer met respect voor cultuurhistorische waarden.
- 9.** Het besluit om het unieke duinbos te kappen ten gunste van de uitbreiding van Madurodam draaien we terug. We zoeken samen met omwonenden en Madurodam naar een oplossing die niet ten koste gaat van de natuur.
- 10.** We maken Den Haag aantrekkelijker door meer oude waterverbindingen te herstellen zoals gebeurd is bij de Veenkade. Tegelijk beschermen we de stad daarmee beter tegen wateroverlast. De grachten vangen namelijk overvloedige regen op.
- 11.** De wijken Centrum, Transvaal, Zeeheldenkwartier, Mariahoeve, Regentessekwartier en Valkenbos hebben veel overlast van water en hitte. De aanleg van groene daken vermindert die overlast. GroenLinks breidt de subsidie voor groene daken in deze wijken uit naar 80% van de kosten, zodat het extra aantrekkelijk wordt om groene daken aan te leggen.
- 12.** We vervangen zoveel mogelijk tegels en stenen door groen. Daarmee maken we de stad aantrekkelijker en gaan we wateroverlast tegen. Er komt een stimuleringsregeling voor verticaal groen en iedere woning op de begane grond krijgt een geveltuin.
- 13.** Wij zorgen voor minder tegels en meer groen in onze tuinen, bijvoorbeeld door dit vast te leggen in bestemmingsplannen of door een koppeling te maken met de rioolheffing. Waar ruimte voor groen ontbreekt passen we waterdoorlatende bestrating toe.
- 14.** Initiatieven van bewoners en sociale ondernemers om de stad groener te maken krijgen meer ondersteuning. Wij omarmen en faciliteren initiatieven als buurttuinen, moestuinen op braakliggende terreinen en het zelfbeheer van groen. Er komt een groenfonds waar bewonersinitiatieven zoals Emma's hof, het Welpje, de Zeeheldentuin, Spinozahof en Lusthofxl direct een beroep op kunnen doen.
- 15.** Wij houden rekening met de leefomstandigheden en het welzijn van dieren. We bouwen natuurinclusief, bijvoorbeeld door nestkastjes in daken te plaatsen, en zorgen onder meer voor natuurvriendelijke oevers en rustplekken voor watervogels in de grachten.
- 16.** Organisaties die bijdragen aan het welzijn van dieren zoals het Knagertje, de egelopvang, vogelasiel de Wulp, de dierenambulance en de dierenvoedselbank, worden ruimhartig ondersteund om hun goede werk te kunnen doen.
- 17.** Stadsimkers spelen een belangrijke rol in de bijstand en verdienen daarom steun van de gemeente. Tuinen, parken en plantsoenen worden bij- en vlindervriendelijker ingericht.
- 18.** Evenementen zoals circussen, rondreizende kinderboerderijen, dierenbeurzen en dierentoonstellingen, waarbij dieren als vermaak gebruikt worden of waarbij dieren beperkt worden in hun soorteigen gedrag, staan we niet toe.
- 19.** Er komt een einde aan consumentenvuurwerk, in plaats hiervan organiseert ieder stadsdeel een vuurwerkshow. Tot die tijd breiden wij de vuurwerkvrije zones sterk uit, zoals in de omgeving van natuurgebieden. Er wordt intensiever gecontroleerd op illegale praktijken met vuurwerk.
- 20.** We zorgen in Den Haag voor voldoende hondenuitlaatplekken die veilig en goed onderhouden zijn.

1.3 VOORRANG VOOR VOETGANGER, FIETSER EN OV verkeer & openbaar vervoer | parkeren | luchtkwaliteit

Wij willen een stad waarin iedereen zich vrij en veilig kan bewegen, jong en oud, langzaam en snel, scholier, forens en ondernemer. Een stad waarin we niet meer in de file staan maar snel en comfortabel van A naar B kunnen. Een stad met schone lucht. Een stad die niet vol staat met geparkeerde auto's maar waar ruimte is voor bomen, bankjes en speeltuinen.

Het is tijd om echte keuzes te maken. Voor een schone, veilige en leefbare stad moeten we het gebruik van de auto in de stad verminderen, te beginnen met de meest vervuilende. Wij stellen fietsers, voetgangers en openbaar vervoer daarom voorop. GroenLinks maakt van Den Haag één van de schoonste en energiezuinigste steden van Nederland. We maken een hofstad waar voetgangers en fietsers alle ruimte krijgen: een verkeersveilige, kindvriendelijke en toegankelijke stad. Dat is ons streven voor 2022.

WAT GAAN WE DOEN:

1. Het autoluw maken van het centrumgebied (het verkeerscirculatieplan) heeft Den Haag veel aantrekkelijker gemaakt voor fietsers en voetgangers. En ook de winkeliers en horeca-ondernemers profiteren hiervan. We gaan het autoluwe gebied daarom naar alle kanten verder uitbreiden. De Prinsestraat, het Lange Voorhout, het Noordeinde en de Gedempte Gracht worden vrij van auto's. Op termijn willen wij naar een autovrij centrum.
2. De lucht in Den Haag behoort tot de ongezondste van heel Europa. De huidige milieuzone voor vrachtverkeer geldt daarom per direct ook voor tweetakt brommers, oude scooters en vervuilende dieselveertuigen. De milieuzone wordt uitgebreid en beslaat het hele gebied binnen de 'Haagse ring'. Vanaf 2025 zijn dieselauto's niet meer welkom in onze stad. In navolging van Parijs rijden in onze straten vanaf 2030 alle auto's uitstootvrij. Voor de precieze invulling ervan wordt afstemming gezocht met de andere grote steden.
3. De sloopregeling voor vervuilende auto's, busjes en brommers breiden wij uit.
4. We verwelkomen fietsers bij stations. We stoppen met het weghalen van geparkeerde fietsen in het centrum. Wij zorgen dat er altijd genoeg gratis stallingsruimte is in de stad (minimaal voor de eerste 24 uur), ook voor bakfietsen en fietsen met een krat. Verwaarloosde fietsen en gevaarlijke situaties pakken we aan.
5. We breiden het netwerk van snelle en vrijliggende sterfietsroutes uit. Bij (weg) werkzaamheden krijgen fietsers duidelijke en korte doorgaande alternatieve fietsroutes voorgesteld zodat fietsen ook bij werkzaamheden aantrekkelijk blijft. Daarnaast asfalteren we al onze fietspaden.
6. Met restaurants spreken we af dat ze maaltijden per fiets of elektrische scooter bezorgen. De (snor)scooter gaat van het fietspad af. Fietspaden tussen Den Haag en buursteden moeten worden ingericht voor fietsverkeer met verschillende snelheden. Er komen meer oplaadpunten voor elektrische fietsen in de stad.
7. Ons aangenomen voorstel om de Zuid-Hollandlaan en Raamweg van aantrekkelijke fietstunnels te voorzien, voeren we uit. We breken het Schenkviaduct af en vergroenen het Rijswijkseplein.

- 8.** Met ruim 2000 medewerkers verzorgt de HTM al meer dan 150 jaar het Haagse openbaar vervoer, wat GroenLinks betreft blijft ze dat nog heel lang doen. De HTM wordt een volledig klimaatneutraal bedrijf vóór 2022.
- 9.** Wij maken het openbaar vervoer in de stad aantrekkelijker door de trams en bussen vaker te laten rijden en de aansluitingen (ook met de fiets) te verbeteren. Alle voertuigen en haltes zijn toegankelijk en veilig voor iedereen, dus ook voor mensen met een beperking.
- 10.** We trekken de Randstadrail door om de bereikbaarheid van Scheveningen te verbeteren. Ook het oude Norfolk-terrein en de Binckhorst ontsluiten we met een railverbinding.
- 11.** Wij zetten ons in voor een rechtstreekse treinverbinding naar Brussel en Düsseldorf en voor een verdubbeling van het spoor in de hele randstad.
- 12.** Er komen meer P+R-locaties aan de randen van de stad. We zetten vol in op Park en Bike. Onze eerdere initiatieven als de Strandexpress en Uit-Je-Auto zetten we voort, zodat het alleen maar aantrekkelijker wordt om de auto op drukke dagen buiten de stad te stallen.
- 13.** Om de verkeersveiligheid en de doorstroming van het verkeer te verbeteren, brengen we de maximaal toegestane snelheid in de stad terug tot 30 km per uur. Dit is ook goed voor de luchtkwaliteit.
- 14.** GroenLinks zorgt voor de omslag naar een schoon, elektrisch wagenpark. Die omslag is nodig om als gemeente in 2030 klimaatneutraal te zijn. Uiterlijk 2022 rijden alle voertuigen van het gemeentelijk wagenpark en alle Haagse taxi's volledig elektrisch. In iedere straat komen minstens twee laadpalen voor elektrische auto's.
- 15.** We stimuleren het gebruik van schone auto's en deelauto's. Daarom halveren we tot 2022 de prijs van de parkeervergunning voor elektrische auto's en deelauto's. Elektrische deelauto's mogen overall gratis parkeren.
- 16.** GroenLinks wil meer ruimte op straat voor kinderen en voor groen. Daarom wordt één parkeervergunning per adres de norm, te beginnen in wijken waar de parkeerdruk hoger ligt dan 90%. We leggen de onbeperkte uitgave van parkeervergunningen aan banden en geven per adres nog maximaal twee vergunningen uit. We gaan samen met bewoners aan de slag om van hun straat een leefstraat te maken met minder parkeerplaatsen.
- 17.** Wij investeren liever in de fiets en het openbaar vervoer dan in auto's, daarom komen er geen peperdure nieuwe parkeergarages meer bij. De gemeente inventariseert structurele leegstand in publieke en private parkeergarages en treft maatregelen om dit op te heffen.
- 18.** GroenLinks voert betaald parkeren in voor de hele stad. De prijs van de eerste bewonersparkeervergunning gaat van drie euro naar tien euro per maand, de tweede parkeervergunning wordt vijf keer duurder dan de eerste. Ook de tarieven voor parkeren op straat gaan omhoog.
- 19.** De huidige parkeernorm bij nieuwbouw en renovatie maakt woningen onnodig duur en gaat wat GroenLinks betreft naar beneden. Op plaatsen met goede openbaar vervoer en fietsverbindingen gaat de norm naar nul.
- 20.** Vanaf 2022 bevoorraden we en bezorgen we alleen nog met voertuigen zonder uitstoot. Leveringen worden zoveel mogelijk gebundeld. Op de Binckhorst komt een gemeentelijk distributiecentrum en we verkennen de mogelijkheden van emissieloos goederentransport via de grachten.
- 21.** Stationair draaiende touringcars gaan we weren uit het centrum, er komt een speciale standplaats voor touringcars aan de rand van het Malieveld. Vanaf 2025 zijn alle touringcars die Den Haag aandoen schoon. Cruiseschepen zijn niet welkom in Scheveningen.

DEEL 2

SOCIALE STAD

Wij maken Den Haag van iedereen. Want samen zijn wij Den Haag

Je baan verliezen, ziek worden, plotseling moeten verhuizen; het kan iedereen overkomen. GroenLinks vindt dat je elkaar in zulke situaties moet helpen en dat de sterkste schouders de zwaarste lasten moeten dragen. Bij GroenLinks valt niemand buiten de boot.

Voor elkaar

Een stad is meer dan een stapel stenen. Door samen te leven, te werken en te recreëren maken wij van Den Haag een stad waarin het fijn wonen is. GroenLinks wil dat iedereen in Den Haag mee kan doen. In ons Den Haag zorgen wij voor elkaar, kan iedereen aan de slag en is er in alle wijken ruimte voor iedereen.

Maar de praktijk is anders. Niet iedereen in Den Haag heeft dezelfde kansen. Door schulden, armoede, onbetaalbare woningen en slechte(re) gezondheid doen veel mensen niet mee in de samenleving. En de verschillen in onze stad nemen toe. Zo leeft één op de vijf Haagse gezinnen met minderjarige kinderen rond of onder de armoedegrens.

Onbelemmerd meedoen

GroenLinks pakt deze groeiende ongelijkheid aan. Juiste scholing, een fijn huis, goede zorg of simpelweg brood op plank moet voor iedereen vanzelfsprekend zijn. GroenLinks wil dat iedereen in Den Haag onbelemmerd mee kan doen.

Iedereen heeft recht op goede scholing. Daarom investeren wij in onderwijs. Wij zorgen voor goede zorg en welzijnswerk, want je kiest er niet zelf voor om ziek te zijn. Den Haag biedt betaalbare woningen in alle wijken, want gemengde wijken met diverse woonvormen maken een stad dynamisch en brengen mensen dichterbij elkaar. Daarnaast leggen wij mensen in de bijstand minder druk op, helpen wij mensen met schulden en zoeken wij een passende baan voor zo veel mogelijk inwoners.

Zo maken wij Den Haag van iedereen, want samen zijn wij Den Haag

2.1 GROENE GROEI EN WERKGELEGENHEID

groene banen | baan zekerheid | scholing

Iedereen wil zinvol werk doen, werk waar je trots op bent en dat door de samenleving gewaardeerd wordt. Als politiek hart van Nederland trekt Den Haag veel internationale instellingen, bedrijven en publieke organisaties aan. Op veel vlakken gaat het goed met onze stad maar niet iedereen in Den Haag profiteert van de groeiende economie.

Den Haag is nog steeds één van de steden met de hoogste werkloosheid. Door de toename van flexibele banen is de kans op een vaste baan kleiner geworden. Veel flexwerkers en zzp'ers weten niet of zij de komende maanden nog werk hebben en steeds vaker leven zij nog maar net boven de armoedegrens. Veel jongeren komen niet aan de bak. Wij willen meer zekerheid op de arbeidsmarkt en meer werkgelegenheid voor de groeiende groep lager opgeleiden. In Den Haag moet iedereen dezelfde kansen krijgen om zich te ontplooiën.

GroenLinks kiest voor groene werkgelegenheid. Want groei en groen gaan voor ons hand in hand. Duurzame ontwikkelingen die de stad verbeteren, bieden de komende jaren grote kansen. Door in duurzame bedrijvigheid te investeren zorgen we voor een groenere stad én voor economische groei.

We investeren fors in economische vernieuwing en in meer banen voor iedereen. We breiden scholingsmogelijkheden uit en maken het aantrekkelijker om mensen in dienst te nemen. Zo maken wij het economische beleid rechtvaardiger.

WAT GAAN WE DOEN:

- 1.** GroenLinks staat voor groene groei. We zetten vol in op duurzame energie, woningisolatie en schone mobiliteit. Daarmee scheppen wij duizenden banen in Den Haag. Wij moedigen samenwerking aan tussen opleidingen en werkgevers om in de vraag naar groene werknemers te voorzien.
- 2.** We stimuleren de lokale economie door als gemeente zo veel mogelijk bij Haagse bedrijven en ondernemers in te kopen. Dit kan bijvoorbeeld door aanbestedingen op te splitsen in kleinere eenheden, waardoor het Haagse midden- en kleinbedrijf meer kansen krijgt.
- 3.** Den Haag ondersteunt duurzame ondernemers. Vooral startups met een duurzame en groene visie verdienen de steun van de stad om hun ideeën vorm te geven. Bijvoorbeeld door het onderlinge dienstenverkeer te stimuleren, of doordat zij in de opstartfase van hun onderneming werkruimte kunnen huren tegen verlaagd tarief.
- 4.** We creëren banen voor mensen met een praktische opleiding. Deze mensen hebben we nodig om onze ambities voor een groene, schone en sociale stad te realiseren. Zo komen er bijvoorbeeld meer buurtconciërges, hoveniers en fietsenmakers. Ook wijkzorg en het (volwassenen)onderwijs zorgen voor extra werkgelegenheid.
- 5.** De gemeente zorgt voor duurzame groei in elke wijk. Iedere wijk krijgt een groene wijkwerker die initiatieven van wijkbewoners ondersteunt, zoals het delen van auto's en spullen, het aanbieden van klussen en reparatiewerkzaamheden. We versterken de diensten- en deeleconomie, waarbij we oneerlijke concurrentie en overlast tegengaan.

- 6.** Wij geven prioriteit aan het bestrijden van jeugdwerkloosheid, met name voor jongeren met een migratieachtergrond. Samen met scholen, het bedrijfsleven en maatschappelijke organisaties, breiden we het aanbod van stages en leer-werkplekken uit om de overgang naar een betaalde baan te verbeteren.
- 7.** Op initiatief van GroenLinks gaat de gemeente meer inzetten op werken in deeltijd voor wie dat wil. Het generatiepact – waarbij oudere werknemers minder kunnen werken, zodat meer jongeren in dienst worden genomen – wordt actief uitgedragen naar alle organisaties waar de gemeente mee te maken heeft.
- 8.** Senioren en mensen met een zwaar beroep die dit zware werk niet tot de pensioenleeftijd kunnen volhouden, krijgen omscholing en ondersteuning in hun zoektocht naar (ander) werk.
- 9.** Den Haag wordt een fairwork-gemeente. Arbeidsuitbuiting wordt uitdrukkelijk bestreden. De gemeente werkt niet samen met bedrijven die geen fatsoenlijke arbeidsvoorwaarden garanderen. De gemeente geeft het goede voorbeeld door medewerkers na een proefperiode een vaste baan aan te bieden.
- 10.** We zorgen voor meer gesubsidieerd werk zoals STIP-banen (voor mensen die langdurig in de bijstand zitten), zo krijgen meer mensen de kans arbeidservaring op te doen. We bevorderen doorstroom naar regulier werk. Voor regulier werk geldt een regulier loon.
- 11.** Met 'social return' besteden bedrijven een percentage van de loonsom van een opdracht aan mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. Wij houden voor alle gemeentelijke opdrachten vast aan een social return van 5%. We zien er strikt op toe dat bedrijven zich aan deze afspraak houden.
- 12.** Iedereen die recht heeft op beschermt werk moet aan de slag kunnen bij de Haeghe Groep, de gemeente of bij andere werkgevers. Werkgevers worden aangesproken op hun aanbod van arbeidsplaatsen voor mensen met een beperking. We investeren extra in sociaal werk als dat nodig is.
- 13.** Vrijwilligerswerk mag betaald werk nooit verdringen. Ook bij stages en leer-werkplekken moet de nadruk op scholing liggen.
- 14.** Publieke en semi-publieke organisaties waarvan bestuurders of werknemers meer verdienen dan de minister-president, komen niet in aanmerking voor subsidies of aanbestedingen vanuit de gemeente.

2.2 ZORGEN VOOR ELKAAR

armoedebestrijding | zorg | welzijn

Iedereen wil graag mee kunnen doen in onze stad. Elke inwoner van onze stad verdient de kans op een gezond leven en toegang tot goede hulp of zorg als dat nodig is. Iedereen wil een waardevolle bijdrage leveren aan de samenleving. Om mee te kunnen doen in de maatschappij is het cruciaal om gezond te zijn en lekker in je vel zitten.

Maar de verschillen zijn nu groot. Hagenaars met een lager opleidingsniveau kampen eerder met een slechte gezondheid en leven gemiddeld korter. Zij hebben minder toegang tot preventieve voorzieningen. Voor mensen die moeite hebben met de Nederlandse taal zijn procedures nu vaak te ingewikkeld. Wij pakken deze ongelijkheid aan. Met welzijnswerk, preventie, menselijke en betaalbare zorg maken wij van Den Haag een gezondere stad voor iedereen.

De afgelopen jaren groeide het aantal mensen met een bijstandsuitkering. Die is vaak te laag om van rond te komen. Ook bij mensen die werken komt veel armoede voor. Wij willen alle vormen van armoede bestrijden en maken armoederegelingen beter toegankelijk. Wie aangewezen is op de bijstand wordt gestimuleerd om mee te doen, waarbij vertrouwen en respect de uitgangspunten zijn.

Schulden zijn niet 'eigen schuld, dikke bult'. Eén op de vijf huishoudens in Den Haag heeft hoge schulden of loopt een risico hierop. We doen er alles aan om te voorkomen dat mensen problematische schulden opbouwen. Mensen met schulden helpen wij met oog voor de persoonlijke situatie. Dat is niet alleen sociaal maar ook financieel gezien het beste. Menselijke schuldhulpverlening levert de samenleving in alle opzichten het meeste op.

Mensen die om welke reden dan ook dak- of thuisloos zijn, vangen wij op een waardige manier op. GroenLinks stelt de nachtopvang het hele jaar door open voor iedereen. In ons Den Haag hoeft niemand op straat of in een park te slapen. In Den Haag zorgen we voor elkaar.

WAT GAAN WE DOEN:

- 1.** We helpen meer mensen met een uitkering om een bedrijf of sociale coöperatie op te zetten. De door GroenLinks geïnitieerde pilot 'Ondernemend uit de Bijstand' breiden we uit.
- 2.** Den Haag biedt perspectief aan mensen die (gedeeltelijk) in de bijstand terecht zijn gekomen. Naast het Haags Emancipatie Studiefonds (HES) komt er een algemeen scholingsfonds voor mensen in de bijstand waarmee we zorgen dat zij volwaardige opleidingen kunnen volgen in kansrijke sectoren zoals de zorg, groenonderhoud en techniek.
- 3.** GroenLinks is tegen de verplichte tegenprestatie voor mensen in de bijstand. We verzetten ons tegen de kostendelersnorm (waarbij de uitkering lager wordt zodra er meer mensen in dezelfde woning wonen) en we maken ruimhartig gebruik van alle uitzonderingsmogelijkheden die de wet biedt. Met andere gemeentes maken we ons bij de rijksoverheid sterk voor versoepeling van te strenge regels voor de bijstand.

- 4.** Wij investeren meer in het vroeg signaleren van schuldenproblematiek. De aanpak van Schuldenlab070 breiden we uit en het Jongeren Perspectief Fonds krijgt een algemene tegenhanger zodat iedereen hiervan gebruik kan maken.
- 5.** Bewindvoering bij schuldhulp hoort bij de gemeente thuis. De gemeente stuurt geen deurwaarders op mensen af maar gaat in gesprek. Huisuitzettingen en (energie) afsluitingen worden koste wat het kost voorkomen.
- 6.** De Haagse nachtopvang is laagdrempelig, het hele jaar open en toegankelijk voor iedereen die anders op straat slaapt, ongeacht afkomst, hulpvraag of papieren.
- 7.** Iedereen die dakloos is (inclusief iedereen zonder documenten) krijgt passende hulp. Mensen krijgen één trajecthouder en begeleiding op maat. Verwarde personen krijgen op hen toegeruste begeleiding. Mensen krijgen zorg op die plek waar herstel het meest succesvol is en krijgen daar zelf meer zeggenschap over.
- 8.** Huiselijk geweld wordt hard aangepakt. We verbeteren de opvang na huiselijk geweld op het gebied van financiële ondersteuning, juridische hulp, schuldhulpverlening en integrale zorg aan kinderen die in de opvang verblijven. De opvang is laagdrempelig en een eigen bijdrage voor de huur mag geen belemmering vormen voor veilig onderdak. We zorgen voor voldoende opvangplekken.
- 9.** We maken zorgvoorzieningen toegankelijker. We behandelen elke hulpvraag met urgentie, van kleine zorgvraag tot langdurig zorgtraject, en behandelen hulpvragen snel. Formulieren maken we simpeler, contact met de instanties persoonlijker. We verbeteren de servicepunten van de gemeente zodat je met hulpvragen altijd bij de gemeente terecht kunt.
- 10.** Mensen met een complexe zorgvraag vallen door verschillende sociale regelingen vaak tussen wal en schip. Wij laten instanties beter met elkaar samenwerken en zorgen dat er per gezin één hulpverlener betrokken is in plaats van veel verschillende hulpverleners. Ook stellen we een integraal persoonsgebonden budget (IPGB) beschikbaar waarmee mensen zorg, wonen en werk meer naar eigen inzicht kunt regelen.
- 11.** Mantelzorgers en vrijwilligers zijn onmisbaar in de zorg en wij zorgen dat zij niet overbelast raken. Organisaties die vrijwilligers helpen en begeleiden zoals PEP Den Haag en de Vrijwilligersacademie kunnen op onze steun rekenen.
- 12.** Niemand hoeft eenzaam te zijn. Samen met partners in de stad ontwikkelen we een gezamenlijke aanpak om eenzaamheid bij risicogroepen tegen te gaan. We sporen eenzaamheid bij ouderen op en investeren in sociale netwerken.
- 13.** GroenLinks wil een eerlijke eigen bijdrage in de zorg. Vooral voor mensen net boven het minimuminkomen is het betalen van een eigen bijdrage in de zorg een probleem. De gemeente helpt deze mensen financieel. Wij verhogen de tegemoetkoming aan ouderen en mensen die al lang ziek zijn. Met steun van GroenLinks zijn de eigen bijdragen voor dagbesteding en begeleiding tijdelijk afgeschaft, wij maken dit blijvend.
- 14.** Wachtlijsten in de jeugdzorg zijn onacceptabel. Ieder kind kan rekenen op jeugdzorg, ook ongedocumenteerde kinderen. Door sneller en beter hulp te bieden voorkomen we dat problemen verergeren en er later zwaardere zorg nodig is. Jongeren worden tijdig doorverwezen naar specialistische hulp. De professional krijgt alle ruimte om vanuit de zorgbehoefte te handelen. Ook wordt er gezorgd voor een goede overgang van jeugdzorg naar reguliere zorg.

- 15.** Mensen met een migratieachtergrond worden met respect voor hun cultuur geholpen. Culturele verschillen mogen nooit leiden tot minder goede zorg. Wij zorgen dat de jeugdhulp en preventie de kinderen van migranten beter bereikt.
- 16.** Wij helpen ouderen en mensen met een beperking om zo lang mogelijk thuis te blijven wonen als zij dat willen.
- 17.** De gemeente voorziet de Haagse sociale wijkteams van voldoende mensen en middelen om daadwerkelijk maatwerk en regie te leveren. Sociale wijkteams gaan vanuit kleinschalige wijkcentra actief op zoek naar kwetsbare mensen die hulp behoeven. Zij bieden niet alleen acute zorg aan maar kijken ook naar de oorzaak van problemen en zoeken mogelijkheden om deze aan te pakken.
- 18.** De gemeente doet alleen zaken met zorgaanbieders die hun medewerkers goede arbeidsvoorwaarden en werkomstandigheden bieden.
- 19.** Dankzij GroenLinks wordt in Den Haag het 'Right to Challenge' uitgewerkt. Bewoners mogen de gemeente uitdagen als zij zorg en ondersteuning zelf op een betere manier kunnen uitvoeren. De gemeente ondersteunt zorgcoöperaties opgezet door bewoners die in hun eigen buurt de zorg anders willen regelen. Hiermee krijgen bewoners meer zeggenschap.
- 20.** Problemen met schoolgaande jongeren pakken we vroeg aan. Hulpverleners werken zoveel mogelijk op scholen, zodat zij snel hulp kunnen bieden en jongeren van dichtbij kunnen begeleiden. Daarmee zoeken ze actief de samenwerking met partners op wijkniveau.
- 21.** We bieden leerkrachten op basisscholen ondersteuning om in te spelen op het groeiende aantal kinderen met leer- en/of gedragsproblemen in de klas.
- 22.** Om tegemoet te komen aan de groeiende vraag naar zorgprofessionals maken we afspraken met het COA om te bekijken hoe we statushouders met werkervaring in de zorg in Den Haag aan het werk kunnen helpen.

2.3 GOED WONEN VOOR IEDEREEN

betaalbaar wonen | stadsontwikkeling | leefbaarheid

Fietsend in Den Haag doorkruis je al snel heel uiteenlopende wijken. Binnen een paar honderd meter tref je een wereld van verschil. In de manier waarop woningen onderhouden zijn, in de aanwezigheid van groen en in de hoeveelheid troep op straat. In onze stad is het lang niet altijd eerlijk verdeeld en GroenLinks wil dat anders. Voor ons maakt het niet uit of je nu 18 bent of 81, ambtenaar of stratenmaker, geboren en getogen Hagenees of nieuw bent in onze stad. In ons Den Haag is plaats voor iedereen.

Den Haag is een mooie stad, wij snappen wel dat steeds meer mensen hier willen wonen. Maar er zitten grenzen aan groei. Het beperkte aantal woningen willen we eerlijk verdelen. In Den Haag zien we een groeiende tweedeling op de woningmarkt. GroenLinks wil dat alle wijken in de stad divers van samenstelling blijven of worden. Mensen met lagere inkomens moeten overal in de stad een plek kunnen vinden. Ook in je eigen wijk moet je wooncarrière kunnen maken en kunnen doorgroeien naar een grotere woning. We stellen paal en perk aan het ongebreideld splitsen van woningen. Zo wordt Den Haag een stad van ons allemaal.

We willen alle bestaande huizen versneld verduurzamen, wat leidt tot meer wooncomfort en een lagere energierekening. En als we nieuwe huizen bouwen gaat dit niet ten koste van groen. Hiermee zorgen we dat niet alleen wij maar ook onze kinderen goed kunnen wonen in Den Haag.

WAT GAAN WE DOEN:

- 1.** GroenLinks streeft naar een eerlijke verdeling van woonruimte. Om te zorgen voor genoeg geschikte woonruimte voor iedereen, stellen we als doel dat in iedere Haagse wijk 80% van de nieuw gebouwde woningen betaalbaar is voor inkomens tot 40.000 euro. Met 40% sociale huur, 40% middeldure huur- en koopwoningen en 20% huur- en koopwoningen in het hoge prijssegment.
- 2.** Om de doorstroming op de woningmarkt te bevorderen komen er meer seniorenmakelaars, die met oudere bewoners meedenken en hen desgevraagd helpen om een geschiktere woning te vinden. We houden aandacht voor het tegengaan van scheefwonen, óók als het gaat om mensen die naar rato van hun inkomen een te hoge huur betalen.
- 3.** GroenLinks is een voorstander van verdichting. Door compacter te bouwen gaan wij beter om met onze schaarse ruimte. Maar verdichting mag niet ten koste gaan van groen en leefbaarheid. Hoogbouw is mogelijk in de directe nabijheid van openbaar vervoer-knooppunten, als het de stad verfraait, de leefbaarheid op straatniveau gegarandeerd blijft en het een duurzame aanwinst is. Hoogbouw aan de kust of in bestaande wijken met overwegend laagbouw wijzen wij af.
- 4.** Studenten zijn een aanwinst voor Den Haag. Samen met studenten en starters zoeken we een oplossing voor de krapte op de woningmarkt voor deze doelgroepen. We zijn voorstander van diversiteit in wijken en vinden daarom dat studenten en starters in elke wijk in Den Haag geschikte woonruimte moeten kunnen vinden.
- 5.** De gemeente maakt dwingende en handhaafbare prestatieafspraken met woningbouwcorporaties en rijksoverheid om op zo kort mogelijke termijn meer (sociale) huisvesting te realiseren en alle bestaande woningen binnen twaalf jaar te verduurzamen. De totale woonlasten mogen hierbij niet onevenredig stijgen.

- 6.** Den Haag zorgt actief voor voldoende verschillende woonvormen, zoals studentenwoningen, groepswoningen, huishuizen, woningen voor begeleid wonen en gemengd wonen onder andere voor statushouders en zorgvragers.
- 7.** Al onze nieuwbouwwoningen zijn energieneutraal en we creëren meer ruimte in de stad voor 'tiny houses' op tijdelijk braakliggende terreinen. De gemeente omarmt initiatieven van bewonersgroepen die kwalitatief hoogstaande eigen woningen willen bouwen, zoals de Groene Mient.
- 8.** De gemeente organiseert, samen met bewoners, actief en structureel buurtschouwen. Deze zijn uitgangspunt voor onderhoud en vernieuwing. Na elke buurtschouw pakt de gemeente de inbreng actief op en zorgt ze voor terugkoppeling. Zo komt een nauwe samenwerking tot stand waarbij de gemeente en buurtbewoners samen de kwaliteit van de woonomgeving verbeteren.
- 9.** GroenLinks maakt van de Binckhorst een aantrekkelijk woon-werkgebied met een dynamiek vergelijkbaar met die van de binnenstad. Wij zien hier graag voldoende sociale woningbouw, gebouwd met oog voor duurzaamheid, met veel ruimte voor groen en (creatieve) initiatieven.
- 10.** Den Haag gaat de prijsopdrijving van woningen – bijvoorbeeld als gevolg van speculatie – tegen. We pakken huisjesmelkers aan en beperken woningsplitsing in wijken waar de leefbaarheid al onder druk staat. We stellen hiervoor strikte regels op en zorgen dat deze worden nageleefd.
- 11.** De gemeente stelt een leegstandsverordening op om verkrotting tegen te gaan en stimuleert meer opknop-woonprojecten waarin bewoners woningen opknappen in ruil voor een lagere huur.
- 12.** Om prijsopdrijving en tekort aan woningen tegen te gaan, perken we verhuur via deelplatforms als Airbnb naar Amsterdams voorbeeld in.
- 13.** De openbare ruimte is van ons allemaal. Wie daar commercieel gebruik van wil maken betaalt daar belasting voor. Duurzame ondernemers betalen minder. We leggen meer parkeerplaatsterrassen aan.

2.4 GOED ONDERWIJS VOOR IEDEREEN

scholen & opleidingen | laaggeletterdheid | sport

Kinderen en jongeren zijn de toekomst van onze stad. Daarom moeten alle kinderen de kans krijgen hun talenten te ontplooiën. Onderwijs is daarbij onmisbaar. GroenLinks gunt alle Haagse kinderen en jongeren gelijke kansen in een gezonde omgeving.

Helaas is de werkelijkheid nu nog anders. Wie je ouders zijn of uit welke buurt je komt bepaalt nog te vaak hoe ver je kunt komen of hoe groot je kunt dromen.

School gaat over meer dan alleen rekenen en taal. We streven naar een stad met pluriforme scholen, die de diversiteit van Den Haag weerspiegelen en waar kinderen leren over en leven met verschillende culturen. Kinderen moeten buiten kunnen spelen en sporten moet voor iedereen mogelijk zijn.

Ook op latere leeftijd willen mensen graag blijven leren, zodat zij aan het werk kunnen blijven of een nieuwe baan kunnen vinden. Samen met werkgevers en maatschappelijke partners zetten we ons in voor mensen met een taalachterstand, voor oudere werknemers die graag aan de slag willen in een andere beroepstak en voor mensen die jarenlang een zwaar beroep hebben uitgeoefend.

WAT GAAN WE DOEN:

1. De gemeente maakt afspraken met schoolbesturen om segregatie tegen te gaan en scholen gemengder te maken.
2. We vergroten gelijke kansen door af te stappen van de vroege schoolkeuze. Kinderen mogen daarom pas vanaf drie jaar worden ingeschreven voor een basisschool, zodat alle ouders voldoende tijd hebben om een school te kiezen voor hun kind.
3. Alle scholen worden brede buurtscholen waar onderwijs, ondersteuning en vrije tijd samenkomen op één plek, mits de locatie daarvoor toereikend is. We versterken de samenwerking van scholen met sportverenigingen en culturele organisaties. Ook komt er een pool met erkende muzikanten, artiesten en kunstenaars die scholen kunnen inhuren om lessen te geven.
4. Alle schoolgebouwen worden energieneutraal en comfortabel, met een gezond binnenklimaat. We maken onze scholen gezond, geven ze groene schoolpleinen en gebruiken de daken om zonne-energie op te wekken. Waar mogelijk richten we een schoolmoestuin in. We laten kinderen de natuur ontdekken door het aanbod aan natuur- en milieueducatie nog aantrekkelijker te maken.
5. Huiswerkbegeleiding en examentraining worden gratis toegankelijk voor alle kinderen die dit nodig hebben.
6. Dankzij GroenLinks is de bibliotheek in de Schilderswijk weer open. Ook Moerwijk, Laak en Spoorwijk krijgen weer een volwaardige bibliotheek. We verruimen de openingstijden van bibliotheken.
7. Onderwijsinstellingen (mbo, hbo en wo) en hun studenten dragen bij aan de innovatiekracht en dynamiek van Den Haag. De gemeente intensificeert de samenwerking met de Universiteit Leiden, Haagse Hogeschool, InHolland en het Mondriaancollege. Den Haag wordt een echte studentenstad.

- 8.** In een studentenstad als Den Haag moeten meer plekken komen waar scholieren en studenten goed kunnen studeren. In samenspraak met bibliotheken, wijkcentra en onderwijsinstellingen zoekt de gemeente naar mogelijkheden om het aantal studieplekken uit te breiden. Een goede spreiding over de stad is hierbij van belang.
- 9.** Den Haag krijgt een lerarenopleiding, zodat meer leraren makkelijker kunnen instromen in onze scholen.
- 10.** GroenLinks vindt het belangrijk dat iedereen in Den Haag een baan kan vinden. Een diploma is daarbij cruciaal en daarom helpen we mensen om terug te keren naar school en een startkwalificatie te halen waarmee ze verder door kunnen groeien.
- 11.** Analfabetisme en laaggeletterdheid zijn in Den Haag een groot probleem. Het is voor GroenLinks een prioriteit om zowel mensen met een migratieachtergrond als geboren Hagenaars te begeleiden om de Nederlandse taal machtig te worden. We zetten vol in op wijkgericht taalonderwijs met onder andere hulp van Taal in de Buurt en Taal aan Zee. De samenwerking tussen de verschillende taalpartners wordt versterkt. Daarnaast begeleiden we mensen structureel om digitaal vaardig te worden.
- 12.** Statushouders moeten kunnen studeren met behoud van uitkering. De gemeente stelt een convenant op met de Stichting voor Vluchtelingen Studenten (UAF) zodat hoogopgeleide statushouders snel bijscholing kunnen krijgen. Er komt gecombineerd praktijkonderwijs met Nederlands taalonderwijs voor praktijkgeschoolde statushouders.
- 13.** Er komen meer natuurspeelplaatsen ingericht met bomen om in te klimmen, waterpartijen om dammen te bouwen en struiken om je in te verstoppen. We betrekken kinderen bij de inrichting van de plek.
- 14.** Alle onderwijsinstellingen bieden gezonde maaltijden aan. Op basisscholen waar gezonde voeding extra aandacht nodig heeft, zorgt de school voor een ontbijt. Scholen kunnen gebruik maken van een aanbod aan kook- en proeflessen, verzorgd in samenwerking met lokale mbo's en horeca.
- 15.** GroenLinks zet zich actief in voor de ondersteuning van sportmogelijkheden voor mensen met een beperking samen met bijvoorbeeld Sportbelang SGK.
- 16.** Overgewicht en een ongezonde levensstijl verdienen aandacht. Daarom zetten we actief in op programma's die zich richten op bewustwording, beweging en voeding, met aandacht voor culturele verschillen.
- 17.** We steunen onze betaald voetbalclub ADO, alleen niet meer financieel.
- 18.** We willen dat kinderen en ouderen veilig buiten kunnen zwemmen in de zomer. Den Haag krijgt daarom een buitenzwembad.

DEEL 3

OPEN STAD

Wij maken Den Haag gastvrij en veilig

GroenLinks staat voor vrijheid en openheid. In Den Haag wonen mensen van 140 verschillende nationaliteiten en die diversiteit zien wij als grote rijkdom. Wij willen dat onze stad een veilige plek is voor alle Hagenaars, ook voor nieuwe Hagenaars die oorlog, onderdrukking of honger ontvlucht zijn. Een plek waar iedereen zichzelf kan zijn ongeacht leeftijd, geslacht, geaardheid of culturele achtergrond.

Zeggenschap en vertrouwen

Bij een stad die vrijheid en openheid hoog in het vaandel heeft staan, hoort een gemeentebestuur dat luistert naar betrokken inwoners en organisaties. GroenLinks vindt het belangrijk dat bewoners en andere betrokkenen de ruimte krijgen voor eigen initiatieven en meer zeggenschap over hun eigen wijk krijgen. Vertrouwen tussen gemeente en bewoners is de basis voor een betere stad. In onze stad waarderen wij kunst en cultuur als uiting van deze veelzijdigheid. We accepteren dat kunst uniek is: wat voor de één schuurt, bruist voor de ander.

Veilige buurten

Veiligheid is een essentiële voorwaarde voor vrijheid en openheid. Als je je niet veilig voelt kun je niet jezelf zijn en de wereld met een open blik tegemoet treden. We werken dus aan veilige buurten en grijpen in waar dat nodig is. Maar nog veel liever voorkomen we problemen, bijvoorbeeld door middel van meer steun aan wijkagenten. Daarnaast pakken we iedere vorm van discriminatie hard aan en blijven wij strijden tegen etnisch profileren.

Zo maken we van Den Haag een open, vrije en veilige stad

3.1 MEEDENKEN EN MEEDOEN

open bestuurscultuur | zeggenschap | lokale democratie

GroenLinks staat voor een open, democratisch bestuurde stad waarin iedereen een stem heeft en kan meedoen. Of het nu gaat om de herinrichting van een straat of de aanpak van een maatschappelijk probleem, iedere Hagenaar moet invloed kunnen hebben op zijn of haar eigen omgeving en leven. Bewoners en ondernemers weten vaak het beste wat er nodig is in hun straat, buurt en wijk en hebben vaak inventieve en praktische oplossingen. Daarom willen wij dat de gemeente sociale en duurzame initiatieven mogelijk maakt en Hagenaars de vrijheid en ruimte geeft om ideeën te ontwikkelen en uit te proberen.

Bij een open stad hoort een gemeente die dienstbaar is aan haar inwoners. Vlotte dienstverlening, goede voorlichting, toegankelijke informatie en actieve communicatie horen hier allemaal bij. Geen éénrichtingsverkeer maar een echte dialoog. Zo geven wij samen vorm aan de stad.

WAT GAAN WE DOEN:

- 1.** De dienstverlening van de gemeente wordt minder bureaucratisch en meer mensgericht. De gemeente gebruikt begrijpelijk Nederlands, maakt de website en formulieren eenvoudiger en gebruiksvriendelijk. Aanvragen kunnen niet alleen digitaal maar ook telefonisch of aan het loket gedaan worden. Inwoners worden niet gestraft voor vergissingen. De gemeente staat open voor ideeën en klachten en borgt de onafhankelijkheid van de klachtencommissie.
- 2.** De gemeente deelt al haar niet-persoonsgebonden informatie met iedereen, met strikte inachtneming van de privacy. GroenLinks onderstreept daarmee het belang van open data en open source. Dit maakt het voor geïnteresseerden makkelijker om het gemeentebestuur te volgen en controleren. GroenLinks zet zich in om nieuwe gegevenstoepassingen mogelijk te maken en transparantie te bevorderen.
- 3.** We bezuinigen niet op de gemeentelijke organisatie. Wel halen we een duurzaamheidsbijdrage van 2% uit de algemene dekkingsmiddelen van de gemeentelijke begroting, waarbij het sociale domein wordt ontzien.
- 4.** In plaats van plannen voor inspraak aan bewoners te presenteren, maken gemeente en bewoners samen plannen. Bewoners en andere belanghebbenden worden tijdig, volledig, juist en op een laagdrempelige manier betrokken bij alle veranderingen die hen aangaan.
- 5.** Bij bouwprojecten is de gemeente verantwoordelijk voor het informeren en betrekken van omwonenden vanaf de aanbesteding tot aan de oplevering van een project. Er mag nooit meer een plan van een projectontwikkelaar worden gepresenteerd aan de bureaus zonder dat zij betrokken zijn geweest bij de ontwikkeling van dat plan.
- 6.** Als internationale stad van Vrede, Recht én Duurzaamheid beschermt Den Haag het demonstratierecht en de rechten van demonstranten met verve. De gemeente is transparant over welke demonstraties verboden worden en op grond waarvan.
- 7.** Net als Antwerpen krijgt Den Haag een burgerbegroting waarbij inwoners beslissen over de verdeling van een deel van het gemeentegeld. Stadsdelen en bewoners krijgen meer budget om zaken op wijk- en buurtniveau aan te pakken, centrale budgetten worden daarvoor overgeheveld naar die van de stadsdelen.

- 8.** We ondersteunen bewonersorganisaties en bewoners krijgen het 'Right to Challenge': het recht om een alternatieve aanpak voor te stellen voor publieke doelen in hun omgeving.
- 9.** De gemeente gaat, waar mogelijk in samenwerking met het voortgezet onderwijs, op zoek naar manieren om jongeren meer te betrekken bij de lokale politiek.
- 10.** Om ook bewoners die de Nederlandse taal (nog) niet goed beheersen te betrekken bij de lokale democratie, informeert de gemeente deze groep ook in andere talen – bijvoorbeeld in het Engels – over zaken als stemrecht.
- 11.** GroenLinks wil meer grip op besluitvorming binnen de Metropoolregio Rotterdam-Den Haag (MRDH). De gemeenteraden moeten meer zeggenschap en controlebevoegdheden krijgen.
- 12.** GroenLinks wil een toegankelijke, levendige debatcultuur. Daarom investeert de gemeente in een debatcentrum. Ook ondersteunt de gemeente in iedere wijk initiatieven die mensen uitnodigen om met elkaar in gesprek te gaan zoals dat gebeurt in het Nutshuis, Pakhuis de Règâh en op de Haagse Hogeschool. Op een aansprekende openbare plek in het centrum komt een 'speakers corner' waar mensen op een toegankelijke manier met elkaar kunnen debatteren.
- 13.** Een goed functionerende democratie waarbij iedere Hagenaar gehoord wordt, heeft onafhankelijke en veelzijdige media nodig. We onderzoeken of een bestaand fonds ingezet kan worden om in onze stad hoogwaardige (onderzoeks)journalistiek te stimuleren.

3.2 VLUCHTELINGEN ZIJN WELKOM

statushouders | inburgering | ongedocumenteerden

Een open samenleving betekent ook een gastvrije samenleving. Voor GroenLinks zijn internationale mensenrechten niet onderhandelbaar. Ieder mens verdient een veilige plek. Daarom moet Den Haag mensen die op de vlucht zijn voor oorlog of onderdrukking ruimhartig steunen. Een stad van Vrede, Recht en Duurzaamheid kan niet anders.

Veel enthousiaste vrijwilligers bieden vluchtelingen en statushouders een warm welkom in Den Haag en helpen hen op weg. GroenLinks is daar trots op. Wij willen deze mensen ondersteunen bij het goede werk dat ze doen en meer inwoners hierbij betrekken.

Wij zorgen dat statushouders niet alleen op papier maar ook in de praktijk dezelfde mensenrechten genieten als iedereen. We stellen hen in staat om in te burgeren, te wonen, onderwijs te volgen, inspraak te hebben en werk te doen dat past bij hun vaardigheden en vermogens.

Ook voor mensen zonder verblijfsvergunning wil GroenLinks dat Den Haag een gastvrije stad is. Als de regering niet voor deze mensen wil zorgen, doen we het zelf. Voor uitgeprocedeerde asielzoekers en mensen zonder documenten geldt voortaan: opvangen in plaats van opjagen. Dat betekent dat we mensen die uitgeprocedeed zijn of die geen documenten hebben niet in de kou laten staan maar opvang en perspectief bieden.

WAT GAAN WE DOEN:

- 1.** Den Haag houdt zich aan de afspraak om meer statushouders op te vangen dan de landelijke verplichting en vangt minimaal de eerder toegezegde extra 750 statushouders op.
- 2.** We stimuleren initiatieven die integratie van statushouders bevorderen en die het wederzijds begrip vergroten tussen statushouders en iedereen die al langer in Den Haag woont. Uitgangspunt daarbij is dat nieuwkomers en bestaande inwoners elkaar op voet van gelijkwaardigheid ontmoeten en leren kennen.
- 3.** Uitgeprocedeerde asielzoekers en mensen zonder documenten worden structureel en ruimhartig gesteund. De gemeente zorgt voor huisvesting, kleding en voedsel, medische zorg en dagbesteding als mensen daar zelf niet in kunnen voorzien. Dus: bed, bad, brood en begeleiding. De gemeente Den Haag verzet zich actief tegen de strafbaarstelling van illegaliteit door niet over te gaan tot actieve opsporing en afschrikking.
- 4.** Vrouwen en kinderen met een dubbel paspoort vormen een kwetsbare groep. De gemeente blijft alert op vrouwen en kinderen die zonder reisdocumenten in het land van herkomst worden achtergelaten.
- 5.** Inburgering is een gezamenlijke verantwoordelijkheid van vluchtelingen, inwoners en gemeente, en niet alleen van de vluchteling zelf. De gemeente neemt drempels voor inburgering zoveel mogelijk weg.

- 6.** We maken de arbeidsmarkt en het onderwijs toegankelijker voor statushouders, samen met onder andere Vluchtelingenwerk en Taal aan Zee. Statushouders hoeven hun taaltraining niet zelf te betalen. Het wordt makkelijker om de inburgeringscursus te combineren met werk door flexibelere lestijden.
- 7.** Net als voor andere Hagnaars die urgent een (nieuwe) woning nodig hebben, blijft de voorrangsregeling ook voor statushouders gelden. De gemeente maakt werk van goede en betaalbare huisvesting voor iedereen.
- 8.** Van inburgeringstrajecten maken we programma's op maat waarbij we rekening houden met de specifieke situatie van kwetsbare groepen zoals jongeren, de LHBT+ gemeenschap en mensen met psychische problemen.

3.3 JEZELF ZIJN IN EEN VEILIGE STAD

mensenrechten | discriminatie | veilige buurten

GroenLinks is trots op de diversiteit die Den Haag kent. Wij staan voor acceptatie van alle mensen ongeacht hun achtergrond, oorsprong en levensovertuiging. En we staan pal voor de LHBT+ gemeenschap. Je moet jezelf kunnen zijn wat je gender of seksuele oriëntatie ook is.

Dat vraagt om een stadsbestuur dat stelling neemt, een bestuur dat ervoor kiest alleen samen te werken met instellingen of bedrijven die racisme en discriminatie uitsluiten. Binnen de eigen organisatie streeft de gemeente er nadrukkelijk naar om een afspiegeling van de Haagse samenleving te zijn. En we ondersteunen Haagse initiatieven die het doel hebben elkaar beter te leren kennen en dingen samen te doen.

Wij vinden segregatie niet normaal. Want zo wij iets zijn, zijn wij allemaal Hagenaren. Wij tolereren geen racisme, discriminatie, homohaar, seksisme en leeftijdsdiscriminatie. Wie op straat gezet wordt vanwege zijn of haar seksuele geaardheid, beledigd wordt om haar hoofddoek of de deur gewezen wordt om zijn huidskleur zal ons altijd aan zijn of haar zijde vinden.

Veiligheid is een essentiële voorwaarde voor vrijheid. We willen ons allemaal veilig voelen in Den Haag zowel thuis als op straat, in een café of op het voetbalveld. De openbare ruimte hoort voor iedereen een prettige plek zijn. Samen met de politie werkt de gemeente aan veilige buurten en grijpt ze in waar het misgaat. Maar het voorkómen van criminaliteit is nog beter, in het bijzonder het voorkomen van problemen als gevolg van radicalisering en polarisatie. Want we zijn trots op onze open en vrije samenleving en die waarden moeten we beschermen.

WAT GAAN WE DOEN:

- 1.** De gemeente start een campagne om de aangiftebereidheid van discriminatie te verhogen en zorgt dat er altijd wordt teruggekoppeld wat er met de aangifte is gedaan. De Haagse Ombudsman krijgt meer middelen om discriminatie aan te pakken en treedt actiever naar buiten.
- 2.** We maken een prioriteit van het opsporen en strafrechtelijk vervolgen van individuen en organisaties die discrimineren. Uitgaansgelegenheden die worden betrap op discriminatie krijgen één waarschuwing en verliezen daarna tijdelijk hun vergunning.
- 3.** Wij zien erop toe dat de politie alle burgers gelijkwaardig behandelt. Etnisch profileren accepteren we niet. De Haagse politie-eenheid voert het dragen van bodycams in en registreert de reden voor staandehouding, bijvoorbeeld via stopformulieren. De politie stelt afrekenbare doelen om de diversiteit binnen het korps te vergroten en de noodzakelijke cultuurverandering te bewerkstelligen.
- 4.** We breiden de ondersteuning voor wijkagenten uit. Voor elke wijk komt een wijkveiligheidsplan. Samen met bewoners, hulpverleners, woningcorporaties, ondernemers en de politie identificeert de gemeente onveilige punten en zoekt ze naar effectieve oplossingen.
- 5.** Wij zijn zeer terughoudend als het gaat om het inleveren van de privacy van onze inwoners onder het mom van meer veiligheid. GroenLinks is tegen ongebreideld cameratoezicht. We zijn terughoudend met preventief fouilleren en we passen alleen noodverordeningen toe als er sprake is van een reële dreiging.

- 6.** De risico's van tasers worden onderschat en de effecten overschat. Ze zijn daarom niet welkom in Den Haag.
- 7.** De gebruikersruimte voor harddrugs in het centrum komt terug. Daarmee voorkomen we overlast en kunnen we verslaafden beter helpen.
- 8.** Op plekken waar veel mensen uitgaan, zoals het Paard, het Plein en de Grote Markt, wordt het mogelijk om je drugs te laten testen.
- 9.** We investeren in meer bewustzijn van ons koloniaal- en slavernijverleden. We gaan in gesprek met scholen, musea en andere culturele instellingen om meer bekendheid te geven aan deze onderdelen van onze geschiedenis.
- 10.** Het Sinterklaasfeest moet een feest zijn voor iedereen. Ook kleurenpieten, roetveegpieten en andere alternatieve pieten zijn welkom in Den Haag.
- 11.** Den Haag blijft zich inzetten als 'regenbooggemeente'. LHBT+-jongeren moeten zich veilig en vrij voelen op school. GroenLinks wil hier meer aandacht voor en steunt training en begeleiding op scholen, bijvoorbeeld van COC Haaglanden. We stimuleren een cultuuromslag in de zorg door het gebruik van het 'Roze Loper'-keurmerk voor zorginstellingen. In de (amateur)sport werken we daarvoor samen met de John Blankenstein Foundation en de Roze Règâhs.
- 12.** De gemeente communiceert genderneutraal. In formulieren vraagt de gemeente alleen nog waar strikt noodzakelijk naar iemands gender. Naast 'man' of 'vrouw' wordt het mogelijk iets anders in te vullen.
- 13.** Er komen meer openbare toiletten. Alle toiletten zijn toegankelijk voor iedereen.
- 14.** Op initiatief van GroenLinks is een proef gestart met anoniem solliciteren bij de gemeente zodat iedereen een eerlijke kans krijgt. Anoniem solliciteren wordt in de gehele gemeentelijke organisatie ingevoerd. Het personeelsbestand van de gemeente wordt op alle niveaus net zo divers als de stad zelf.
- 15.** Voor gelijk werk geldt gelijk loon. Daarom verdienen vrouwen net zo veel als mannen. Daarnaast breidt de gemeente het ouderschapsverlof voor de partner uit.
- 16.** Den Haag zorgt voor veilige en prettige werkplekken voor sekswerkers in de Doublet- en Geleenstraat. Samen met SHOP bevorderen we de zelfstandigheid van sekswerkers. Via het RUPS-uitredingsprogramma helpen we sekswerkers aan een nieuwe baan. Tegelijkertijd treden we hard op tegen mensenhandel, loverboys of gedwongen sekswerk.
- 17.** We starten in Den Haag met gereguleerde wietteelt in samenwerking met de Vereniging Haagse Cannabisshops. Hiermee borgen we de kwaliteit en kunnen we criminaliteit effectief aanpakken. Daarnaast starten we met een experiment naar voorbeeld van het Haarlemse 'keurmerk'.
- 18.** Je moet kunnen blowen in Den Haag. En met alcoholverboden in aangewezen gebieden wordt terughoudend omgegaan. Er is immers al een verbod op openbare dronkenschap.
- 19.** GroenLinks wil af van betuttelende en overbodige regels in de openbare ruimte. Daarom hebben we ons met succes verzet tegen het stoepkrijtverbod.
- 20.** Op initiatief van GroenLinks is Den Haag een 'Shelter City'. Dat betekent dat internationale mensenrechtenverdedigers hier tijdelijk kunnen bijkomen van hun vaak gevaarlijke werk en extra steun en training kunnen krijgen. We blijven dit initiatief ruimhartig ondersteunen.

3.4 KUNST VERBINDT

kunst | cultuur | broedplaatsen

Het gevarieerde Haagse kunst- en cultuuraanbod is een verrijking voor onze stad. Kunst en cultuur geven Den Haag glans, houden ons een spiegel voor en brengen ons samen. GroenLinks maakt dit aanbod voor iedereen toegankelijk, arm en rijk, jong en oud.

Nu het economisch beter gaat is het tijd de bezuinigingen terug te draaien die de kunst- en cultuursector zo hard hebben getroffen de afgelopen jaren. En wij geven (beginnende) kunstenaars die niet kunnen rondkomen meer ondersteuning.

In een grote stad als Den Haag met zoveel verschillende achtergronden zijn plekken nodig waar kunstenaars uiting kunnen geven aan hun ideeën, verhalen en gevoelens. GroenLinks is groot voorstander van broedplaatsen voor kunstenaars en creatieve makers in Den Haag. Ook op straat zien wij graag meer kunst en cultuur. Street art en straatmuziek horen bij een stad.

WAT GAAN WE DOEN:

- 1.** We draaien de bezuinigingen in de kunst- en cultuursector terug. In het nieuwe kunstenplan verhogen we het budget voor kunst en cultuur met vijf miljoen euro per jaar.
- 2.** Er komt één app en centrale website waarop het hele kunst- en cultuuraanbod in Den Haag te vinden is. De last minute ticket service komt terug om lege stoelen tegen een zacht prijsje te verkopen.
- 3.** GroenLinks hecht grote waarde aan (het behouden van) creatieve broedplaatsen. Deze plekken horen bij een open en vrije stad en dragen bij aan de dynamiek van onze stad. De gemeente zet zich in voor het behoud van succesvolle projecten zoals Maakhaven, De Besturing en PIP en maakt nieuwe broedplaatsen mogelijk. Leegstaande panden worden als regelluwe experimenteerplekken ter beschikking gesteld aan kunstenaars en creatieve makers.
- 4.** De gemeente gaat meer kunst in de publieke ruimte opnemen en beheren. In samenwerking met Haagse kunstenaars en wijkbewoners worden saai of onveilige plekken met (straat)kunst aantrekkelijker gemaakt. GroenLinks ziet graag meer standbeelden in de stad van vrouwen en van mensen met diverse achtergronden.
- 5.** Dankzij een voorstel van GroenLinks komt er meer geld vrij voor kinderen en jongeren uit gezinnen met een kleine beurs om muzikles te krijgen en een instrument te huren. Wij breiden de financiële steun hiervoor uit zodat ieder kind en elke jongere zich muzikaal kan ontwikkelen.
- 6.** Iedereen kan een Ooievaarspas aanschaffen tegen een inkomensafhankelijke prijs. Als meer mensen de pas gebruiken, neemt dit het stigma van armoede weg bij mensen die hem hard nodig hebben.
- 7.** Het verwachte exploitatietekort van het OCC / Spuiforum mag niet ten koste gaan van de programmering van de culturele instellingen. De cultureel-maatschappelijke functie van het Zuiderstrandtheater blijft behouden voor Scheveningen.

- 8.** Veel Haagse kunstenaars kunnen de eindjes niet aan elkaar knopen. Wij pleiten voor inkomensondersteuning van (beginnende) kunstenaars. Van culturele organisaties die subsidie ontvangen verwachten wij goed werkgeverschap.
- 9.** Het Humanity House museum maakt het vluchtelingenvraagstuk invoelbaar en bespreekbaar. Deze unieke functie willen we behouden voor onze stad.
- 10.** GroenLinks heft het huidige bedel- en straatmuzikantenverbod op. Op meer plekken laten we straatmuzikanten toe en jaarlijks organiseert Den Haag een 'Chuck Deely-festival' om straatmuzikanten in het zonnetje te zetten.

FINANCIËLE PARAGRAAF

	2019	2020	2021	2022
Structurele intensiveringen				
Werk maken van duurzaamheid	25.000	25.000	25.000	25.000
Ruimte voor de fiets	3.000	3.000	3.000	3.000
Aanpakken OV-knelpunten	1.000	1.000	1.000	1.000
Natuur- en milieuonderwijs	1.000	1.000	1.000	1.000
Ecologisch beheer en natuurkwaliteit	3.000	4.000	4.000	4.000
Groene daken	1.000	1.000	1.000	1.000
Groene wijkwerkers	2.000	3.000	4.000	4.000
Dierenwelzijn	500	500	500	500
Aanpakken huiselijk geweld	500	500	500	500
Verhogen tegemoetkoming chronisch zieken en ouderen	1.200	1.200	1.200	1.200
Geen eigen bijdrage sociaal domein	5.000	5.000	5.000	5.000
Aanpakken schuldenproblematiek	1.000	1.000	1.000	1.000
Opvangvoorziening harddruggebruikers	900	900	900	900
Extra opvangplekken dak- en thuislozen	1.000	1.000	1.000	1.000
Opvang en ondersteuning statushouders en vluchtelingen	1.000	1.000	1.000	1.000
Aanpak discriminatie	500	500	500	500
Cultuur			5.500	5.500
Meer bibliotheken	1.000	1.000	1.000	1.000
Meer taken naar de stadsdelen	16.000	16.000	14.000	12.000
Meer zeggenschap naar bewoners (wijkbudgetten)	4.000	4.000	6.000	8.000
Stimuleren lokaal debat	300	300	300	300
Totaal	68.900	70.900	77.400	77.400

Incidentele intensiveringen

Tien bomen per dag!	15.000
Fietstunnels	7.000
Fietsvoorzieningen	8.000
Aanpakken OV-knelpunten	5.000
Buitenzwembad	2.000
Slimme afvalinzameling	5.000
Verdiepen Teldersweg	10.000
Herstel oude waterverbindingen	7.000
Openbare toiletten	4.000
Schone bevoorrading winkels	2.000
Totaal	65.000

	2019	2020	2021	2022
Structurele ombuigingen				
Parkeren op straat	2.000	3.000	4.000	4.000
Kosten eerste parkeervergunning	6.500	6.500	6.500	6.500
Vergunningparkeren in de hele stad	2.000	2.500	3.000	3.000
Vergunningparkeren: derving inkomsten wegens maximaal twee vergunningen per huishouden	-600	-600	-600	-600
Verhoging OZB (nog steeds ruim onder landelijk gemiddelde)	5.100	6.000	6.900	14.500
Meer OZB vanwege meer huizen	500	1.000	1.500	2.000
Wettelijk verplichte afschaffing precario kabels en leidingen				-16.000
Minder inhuur	2.000	2.000	3.000	4.000
Verschuiving van stadhuis naar stadsdeel- en bewonersbudgetten	20.000	20.000	20.000	20.000
Duurzaamheidsbijdrage gemeentelijk apparaat	11.000	14.000	17.000	21.000
Extra inzet stadsvernieuwing op duurzaamheid	3.000	3.000	3.000	3.000
Tegengaan planningsoptimisme en ramingspessimisme (uitgaven te hoog inboeken en inkomsten te laag inboeken)	6.500	8.000	10.000	12.000
Effect regeerakkoord op gemeentefonds	4.000	4.000	4.000	4.000
Totaal	62.000	69.400	78.300	77.400

Incidentele ombuigingen

Verlagen parkeernorm nieuwbouwprojecten	23.000
Herallocatie/vrijval diverse reserves	49.500
Subtotaal	72.500
Egalisatie meerjarenreeks	-7.500
Totaal incidenteel	65.000

Alle bedragen in euro's en x 1.000

Deze begroting is een eerste indicatieve doorrekening van het verkiezingsprogramma. Hierin kunnen nog wijzigingen plaatsvinden. Druk- en zetfouten voorbehouden.

GROENLINKS

DEN HAAG